શ્રી નીતિ ગીત સંગ્રહ.

સંગ્રહ કરી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

કોઠારી મોહનલાલ હરિભાઇ.

ઠે. પાંજરા પોળ અથવા

શ્રી મંગાભાઈ જૈન કન્યાશાળા-ઝવેરીવાડ.

અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૩ જી. (ઘણા સુધારા વધારા સાથે.)

સંવત ૧૯૭૯. સને ૧૯૨૩.

પ્રત ૧૦૦૦.

(અમદાવાદ.)

રિખશા રોડ ઉપર ધી નિર્મળ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં

લલ્લુભાઇ ઇશ્વરભાઇ ત્રિવેદીએ છાપ્યું.

કિમ્મત રૂ. ૦-૪-૬.

સ્ત્રી નીતિ ગીત સંગ્રહ.

૧

બાળ પ્રાર્થના.

પાયે લાગું પ્રભુને સદા રે, નાની વયની છું બાળ;
ટાળજો મારી આપદા રે. પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
હેત ધરી મને પાળજો રે, નાની વયની છું બાળ;
કુશળ રાખી દુઃખ ટાળજો રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
સદાચરણ શુભ આપજો રે, નાની વયની છું બાળ;
સુમતિ આપી સુખ થાપજો રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
સાચા બોલી કરજો મને રે, નાની વયની છું બાળ;
હાથ જોડીને નમું તને રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
માત પિતા મારાં રહો સુખી રે, નાની વયની છું બાળ;
પાળે મને ન કરે દુઃખીરે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
વડીલનો વિનય કરાવજો રે, નાની વયની છું બાળ;
નીતિના પંથે ચડાવજો રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.

૨

બાળવર્ગ માટે

દડા વિષે.

સોના દડા કેવા, ગોળ લાડુ જેવા,
દાબીએ તો કેવા, પોચા રૂ જેવા;

શેના બનેલા, ઉનના ગૂંથેલા,
ઉન હોય કયાંએ, ઘેટાં હોય ત્યાંયે;
ત્યાં હોય કેવું, ધોળું દૂધ જેવું,
બધાં ઘેટાં ધોળાં હોય, ના કોઈ કાળાં હોય;
જુદા રંગ શાથી, રંગમાં રંગ્યાથી,
ભાર હોય કેટલો, હલકાં પીછા જેટલો;
ભોંય પછાડો ઉછળીને આવ્યો.

૩

પોપટ કેવો છે સારો, લાગે બોલીથી પ્યારો,
બોલવા સારૂં મુખ બનાવ્યું, જોવાને બે આંખો;
ચાલવાને બે પગ બનાવ્યા, ઉડવાને બે પાંખો. પો૦ ૧
નાક નમેલું રાતું રૂડું, કોટે કાંઠલો કાળો;
જુઓ લીલો રંગ શરીરે શોભે છે રૂપાળો. પો૦ ૨
રહેવા સારૂં માળો બાંધ્યો, ખાય ફળો ને મેવો;
તીખું તીખું ખાવા જોઇએ, એ સવાદીઓ કેવો. પો૦ ૩
ભણાવીએ તો ભણતાં શીખે, બોલે બોલજ મીઠો;
તેથી પોપટ પાંજરડામાં, પાળેલો મેં દીઠો. પો૦ ૪

૪

નિશાળે આવવા વિષે.

આવજો આવજો આવજો રે,
બ્હેનો સરવે નિશાળે આવજો;

લાવજો લાવજો લાવજો રે,
તમે પાઠ ઘેરથી શીખી લાવજો.
માતા પિતાની સેવા કરીને,
ગુરૂને શીશ નમાવજોરે. બ્હેને.
સમય રૂડો આ બાળપણાનો,
રમતમાં ન ગુમાવશોરે. બ્હેનો૦
નાની બેન કે સખી હઠી નવ આવે,
સમજાવીને તેડી લાવજોરે; બ્હેનો૦

૫

સૌ હળી મળી લઇએ તાળી બેન
સરખી વયની સાહેલી૦
અલી તું ભલી ભોળી ભાળી બેન સરખી૦
ઉઠીએ વ્હેલાં પરભાતે બેન સરખી૦
ભજીએ પ્રભુને ભલી ભાતે બેન સરખી૦
નમીએ માબાપને પ્રીતે બેન સરખી૦
જે સ્હાય સદા એક ચિત્તે બેન સરખી૦
જે દુઃખ વેઠી સુખ આપે બેન સરખી૦
તમ આજ્ઞા કોણ ઉથાપે બેન સરખી૦
વડીલોનો વિનય તે કરીયે બેન સરખી૦
તમ હિત વચને અનુસરીએ બેન સરખી૦
દાતણ કરીએ નિત્ય નાહીએ બેન સરખી૦
માથું ઓળી તેલ વાહીએ બેન સરખી૦

હસતે મુખ હળી મળી રહીએ બેન		સરખી૦
પછી પાઠ નિશાળનો ભણીએ બેન		સરખી૦
હઠ કજીયો કદી નવ કરીએ બેન		સરખી૦
થયે વખત નિશાળે જઈએ બેન		સરખી૦

૬

પ્રભુજી પ્યારા શુભ મતિ આપો કાપો બુદ્ધિ નઠારી,
તારણહારા સુખીઆં થઇ નિત્ય ભક્તિ કરીએ તમારી;
પ્રભુ ચોરી ચાડી નહી કરીએ,
નહી જૂઠું બોલી છેતરીએ,
ચોખ્ખાં રહીએ સંપી ફરીએ.		પ્રભુજી૦
માબાપ શીખામણ સાંભળીએ,
મુખમાંથી ગાળ ન ઉચરીએ;
રીસાઈ ટંટો નહીં કરીએ,		પ્રભુજી૦
ઝટ ભણીએ આળસ નહીં કરીએ,
પ્રભુ તારૂં નામ સદા ભજીએ;
આ તેર શીખામણ નહીં તજીએ.		પ્રભુજી૦

૭

વિદ્યા ધન ભંડાર, જગમાં વિદ્યા ધન ભંડાર;
દે સુખ અપરંપાર, જગમાં વિદ્યા ધન ભંડાર.
ખપથી ન ખુટે ચોર ન લૂટે, જેને છે ભય ન લગાર. જગ૦

માત પિતાની સેવ કરાવે, સુખી કરે સંસાર. જગ૦
ઇશ્વર ભજવા પંથ સૂઝાડે, શુદ્ધ કરાવી વિચાર. જગ૦
પરમારથમાં પ્રીત કરાવે, જેથી ઉતરીયે પાર. જગ૦
આ જગમાંહે સરસ ગુણોની, વિદ્યા મોટી વખાર. જગ૦
વિદ્યા વિણ સરવે જન કેરો, જાય અફળ અવતાર. જગ૦
ભેઠા શું આર્ય ચતુર ભુજ જોડી, અર્થ ભણે સરનાર.જગ૦

૮

પેહેલા તીર્થંકર મહારાજરે સુખશાંતિ આપો.
પ્રથમ જગતના રાજરે સુખશાંતિ આપો.
સર્વ શિરોમણી જેહ રે. સુખ૦
ભર્ત્તા પ્રથમછે તેહ રે, સુખ૦
પેહેલા લગ્નના કરનાર રે, સુખ૦
વ્યવહારમાં સરદારરે, સુખ૦
પેહેલા સદ્‌ગુરૂરાજ રે, સુખ૦
જે ન્યાય તણા શીરતાજ રે; સુખ૦
વિશ્વના તારણ હાર રે, સુખ૦
સંશયના હરનાર રે; સુખ૦
નહી લવલેશ કલંક રે, સુખ૦
કર્યો કર્મ રૂપી દુર પંકરે. સુખ૦

૯

માલણ ગુંથી લાવ ગુણિયલ ગજરો—એ ચાલ.

દિવસ દીપે આજ મંગલકારી,
કરો લગ્નની સખિ ! તઈયારી, દિવસ૦
રચો રમણીય કુસુમની માળા,
લાવો અર્ધ્યને દહિં ઘી બાળા;
ગાઓ મંગળ ધવલ રસાળાં. દિવસ૦ ૧
કરો સિદ્ધ સુગંધિક પીઠી,
કાઢો રંઘોળી નજરે ન દીઠી;
આપો માન વાણી વદી મીઠી. દિવસ૦ ૨
ધરો ચાક ને ચંદ્રમા માથે,
પેરો કંકણ રત્નનાં હાથે;
નવાં અંબર અંગમાં સાથે. દિવસ૦ ૩
જાની વાસો દ્યો જાનને સારો,
કરવા સ્વાગતનો આ છે વારો;
જય મેળવો જુવતી ન હારો. દિવસ૦ ૪
માતૃભવન ભલું શણગારો,
રાખી ચિત્ત વિવેકજ સારો;
પૂર્ણ પાત્ર ભરો દિવ્ય નારો. દિવસ૦ ૫
દિવ્ય કળશ શોભાવોને કમળે,
વરમાંચી ઉચિત ધારો વિમળે;
વધુવર પાદુકા મૂકો પ્રેમે. દિવસ૦ ૬
લીંપો ગોમયે વેદિકા વ્હેલી,
તજો રમત બનો ના છકેલી;

ગોથાં ખાઓ બની નવ ઘેલી. દિવસ૦ ૭
આવ્યો લગ્ન સમય બહુ પાસે,
નિજ કાર્ય કરોને ઉલ્હાસે;
આદિનાથ પ્રસન્ન જેથી થાશે. દિવસ૦ ૮

૧૦

લીલાવતીએ લખી મોકલ્યો રે ॥ એ દેશી. ॥

ાટા ઘરના વરરાજા માંયરામાં બેઠા,
ાજોડે સજી સણુગાર;
રણી રતિના પતિ થવા રે, કેવા,
ાવ્યા કામ કુમાર.
વસર આવ્યો ઉજળો ॥ એ ટેક ॥
ન્યાના મામા કન્યા તેડીને,
ધરાવી પ્રીતમ સનમુખ;
ડીલ વદે જોડું જોઈને રે;
ચિરંજીવો સદા પામો સુખ ॥ અવસર ॥
પાનેતર જાદર કેરી કાંચળી રે,
પેહેરી કન્યા અનોપમ અંગ ॥
હાથે ચુડો હાંથીદાંતનો રે,
માથે મોડ ચુંદડી રાતે રંગ ॥ અ૦ ૩ ॥
કંકુની પીળ કપાળમાં કાઢી,
અક્ષત ચોડયા અખંડ;
બેને મદન ફળ બાંધીયાં રે,

પતિ પત્નીનું પુન્ય પ્રચંડ. ॥ અ૦ ૪ ॥
કન્યાનાં માત પિતા તિહાં,
વર વહુના પખાળીને પાય,
ચડતા પીળે કુમ કુમ થકી રે,
કન્યા દાન દેઈ હરખાય. ॥ અ૦ ૫ ॥
જમણા જીયાવરના હાથમાં રે આપી,
કન્યાનો જમણો હાથ,
હેતે હાથે વાલો મેળવ્યો,
રાખી સાક્ષી સજન સગાં સાથ ॥ અ૦ ૬ ॥
ગોત્ર પરવગુરૂએ ગણ્યારે,
ઘાલી વરવહુને વરમાળ,
વિપ્ર મંગળાષ્ટક ભણે રે, ગોરી
ગાય છે ગીત રસાળ ॥ અ૦ ૭ ॥
છબીલા છબીલીની છેડા છેડી બાંધી,
ભવ સુધી બે જણાં બંધાય;
અંગ જુદું જીવ એક છે રે,
દુખે દુખીઆં સુખે સુખીઆં થાય ॥ અ૦ ૮ ॥
આછા ઘુંઘટે અવલોકની રે,
નિજ વર તણું વિમળ વદન;
વિવિધ વાજીંત્ર વાગતાં રે, જેના
નાદે ગાજે છે ગગન ॥ અ૦ ૯ ॥
ધર્મ અર્થ સર્વ કાર્યમાં રે,
કરશે સુંદરી સહાય સદાય;

શીવ સુત કેશવથી કહીરે,
જુદી જુવતી ન જરીએ જણાય ॥ અ૦ ૧૦ ॥

૧૧

રામ લક્ષમણ વન સીધાવતાં, એ રાગ.

ચોરી રચના કરી રૂડી ચોકમાં,
બેઠાં વરવહુ સુરજ સનમુખ,
મલકાવતાં મુખ, મંગળ ફેરા ફેરવે; એ ટેક.
વધુ વામ દિશાએ વિરાજીયાં,
જમણી બાજુએ જોઈને જમાઈ;
સાસુ હરખાઇ. મંગળ. ૧
સદાચરણી વિદ્યાનિધિ વરવહુ,
રૂપે રતિ રતિપતિના સમાન;
કે રાધિકા કાહાન મંગળ. ૨
પ્રેમે ચક્ષુ પરસ્પર મેળવી;
પછી મનનો કરીને મેળાપ,
થયાં એક આપ મંગળ. ૩
ચોરી વચ્ચે વેદીકા ઉપર વળી,
અગ્નિ પ્રકટ કરે કુળ ગોર;
રાખી ઘૃત જોર, મંગળ. ૪
ડાંગર સહીત રૂપાની પરાતમાં,
જળની ઝારી કંકાવટી જોઇ;
સરવ રાખી સોઈ, મંગળ. ૫

સુંદર શાળની નવ ઢગલી કરી,
મુકે મ્હોર સોપારી સુજાણ;
ગ્રહોને પ્રમાણ, મંગળ.
સુર્યાદિક નવગ્રહનું પુજન કરે,
વર કન્યા સદા સુખી થાય;
ગોરી ગીત ગાય, મંગળ. ૬
વરી આપે ખોળામાં ખુશી થઇ,
વર વહુને કુમારીકા વીર;
સુપડું રાખી શીર. મંગળ.
ચાર વાર વહીને વધાવતાં,
કરે વેદીઆ મંત્ર ઉચ્ચાર;
એ છે અધીકાર, મંગળ. ૭
પાણિ ગ્રહણ કરી પછી પરણતાં,
સાક્ષી પંચ સગાને સજ્જન;
પ્રસન્ન વદન, મંગળ.
વરત્યા વિવાહમાં વડીલ વિચારથી,
કુળ વંશ પરંપરા રીત,
વાવરીયું છે વિત્ત, મંગળ. ૮
વરત્યું પ્હેલું મંગળ વડા વ્હાલથી,
કરે દંપતિ કોલ કરાર;
પુરણ બાંધે પ્યાર, મંગળ.
ચોગન ખાઇને કન્યા કહે છે કંથને,
સદા પતિનો ધર્મ પાળીશ,
કહેશો તે કરીશ, મંગળ. ૯

શુભ ચિંતવીને સહુ કાજમાં,
સ્હાય કરીશ હું સર્વ પ્રકાર,
સુધરવા સંસાર, મંગળ.
પછી પ્રેમે પ્રતિજ્ઞા પતિ કરે,
પત્નિ પાળીશ પ્રાણ સમાન;
વધારીશ માન, મંગળ ૧૦
બીજું મંગળ વરતતાં વર વહુ,
કર મેળવીને આપે કોલ,
પાળુ બોલે બોલ, મંગળ.
કોડે વચમાં કર્યા કુળ દેવતા,
બાંધ્યો દુધ પાણી સમ પ્રેમ;
હીરો જડયો હેમ, મંગળ. ૧૧
વળી ત્રીજું મંગળ એમ વરતીયું,
રાખી ચંદ્ર સુરજ તણી સાખ,
ઉત્તમ અભિલાખ, મંગળ.
ચોખા ચિત્તથી ચોથું મંગળ વરતીયું,
જેના સાક્ષી છે શ્રી જગદીશ;
આ ઉમિયાને ઈશ, મંગળ. ૧૨
જોડુ અખંડ જુગોજુગ જીવજો,
જૈનાચાર સાચવજો જરૂર;
ઉમંગથી ઉર, મંગળ.
સુખ પુત્ર કળત્રનું પામજો,
કરે શિવસુત કેશવ પાસ,
વેધાનો અભ્યાસ, મંગળ. ૧૩

૧૨

લાડો લાડી જમે છે કંસાર;
સંસાર લ્હાવો લીજીએ રે;
સાસુ પીરસે ઘીની ઉપર ધાર,
સાચો સ્નેહ કીજીએ રે.
સાકર પીરસી સુચવે દંપતિ જોડ;
સાકર સમ મીઠી રહો સદા રે;
અવિચળ રહેજો અવનિતળમાં જોડ;
કરશો નહિ કજીયો કદી રે.
જૈનશાળાની બાળા બોલે બોલ,
ફટાણું ન ગાઈએ રે;
લાજે કુળને લોક કહે કમજાત,
જગમાં અપજશ પાઈએ રે.

૧૩

[illegible]ંદર બાઈ ચાલ્યાં સાસરીએ,
[illegible]ાબાપ શીખામણુ આપે બેન.
લાજ વધારજો લાખેણી૦
નીચા કુળની નિરલજ નારી,
ભરથારનું વેણુ ઉથાપે બેન. લાજ૦
સાસુજી કહે તે સાંભળજો,
કોઈથી વઢવાડ ન કરશો બેન, લાજ૦
સાંખી રહેજો બોલ્યું સૌનું,
અભિમાન ન અંતર ધરશો બેન. લાજ૦

ઘરમાં બેઠાં ધંધો કરીએ,
પરઘેર ઘણું નવ જઈએ બેન. લાજ૦
તમે ભણ્યાં ગણ્યાં બહુ છો ડાહ્યાં,
તમને ઝાઝું શું કહીએ બેન. લાજ૦
મેલાં ઘેલાં તો નવ રહીએ,
ચટકો મટકો નવ કરીએ બેન. લાજ૦
કોઈ વાત કરે વાંસે લોકો,
એવું ન કદી આચરીએ બેન. લાજ૦
જે સપુત છે સારી છોડી,
માબાપની લાજ વધારે બેન. લાજ૦
મણી લોહ તણું સોનું કરશે,
સોબતીને એમ સુધારે બેન. લાજ૦
જે સંપ સગાંથી તોડે છે,
કોઈ વખત હાથ ઘસે છે બેન. લાજ૦
જે સૌનુ સારૂં ઇચ્છે છે,
તેના દીલમાં દેવ વસેછે બેન. લાજ૦

૧૪

માતા હેત ધરીને પુત્રીને કહે,
તારાં સાસરીઆં ઉપર પ્રીતિ આણુરે;
સાસરીએ શાણી સંપીને રહેજે મારી દીકરી.
મેંતો જન્મ આપીને પાળી પ્રીતથી,
હવે માલિક છે સાસુ તારી જાણુ રે. સાસરીએ૦

તારી માતા સાચી તું ગણજે સાસુને,
તારૂં સુખ દુઃખ છે સઉ તેને હાથ રે. સાસરીએ૦
લોકો સાસુની નિંદા ખોટી કરે,
પણ તે પુત્રી સમ વરતે વહુની સાથ રે. સાસરીએ૦
દીકરી તાળી પડે ન એક હાથથી,
જો વહુ વાંકી તો સાસુ વાંકી થાય રે. સાસરીએ૦
વ્હાલી મેલું ન મન કરીએ કદા,
કરીએ સાસુનો વિનય સદાય રે, સાસરીએ૦
મીઠાં વેણુથી કારજ સંપજે,
કડવાં વચનથી બગડે તે કાજ રે. સાસરીએ૦
દીકરી વિનય વિવેકથી પામીએ,
રૂડાં વાંછિત કાજને રાજ રે. સાસરીએ૦
સામા માણસનું દીલ દુખાવીએ,
તો દુઃખ ઉપજે આપણને જેમ રે. સાસરીએ૦
તારી સાસુને માતા કહી બોલાવજે,
ધરજે પીતા સમ સસરા ઉપર પ્રેમ રે. સાસરીએ૦

૧૫

કન્યા કમળાગૌરી ચોંપે ચાલી સાસરેરે,
કહે સુનિથા માતા પુરો જણાવી પ્યાર,
મારા દિલની ડાહી દિકરી રે,

દિકરી લાડે કોડે મેં તને લડાવી નહિ રે,
દિકરી ચાલી તું તો રહિને દહાડા ચાર. મા૦ ૧

દિકરી સ્વામીની સેવા તું કરજે સર્વદા રે,
દિકરી પતિને તું ગણજે તારો પ્રાણ; મા૦
દિકરી પોતાનો તું ધર્મ પ્રીતે પાળજે રે,
દિકરી તેથી તારૂં પ્રભુ કરશે કલ્યાણ. મા૦ ૨

દિકરી જે જોઇએ તે જરૂર મંગાવજે રે,
દિકરી હવે કદી તું થઇશ નહીં હેરાન, મા૦
દિકરી તારાં આંસુ તે તો મારૂં લોહીછે રે,
દિકરી તન મન ધન મેં કર્યાં તને કુરબાન. મા૦ ૩

દિકરી સ્વામીની આજ્ઞા લઈ મળવા આવજેરે,
દિકરી ઘડીએ નહિ તો જઈશ નહીં પરઘેર; મા૦
દિકરી સર્વેનું બોલ્યું તું સાંખી રાખજે રે,
દિકરી કોઈના ઉપર કદી ન રાખીશ ઝેર, મા૦ ૪

દિકરી કપટી લોકો બોલે ત્યાં નવ બેશીએરે,
દિકરી સુણતાં ઉપજે મનમાં મોટું મોટું શૂળ; મા૦
દિકરી સ્વામીનો તું સ્નેહ સદા વધારજે રે,
દિકરી તે છે તારો સર્વ સુખનું મૂળ. મા૦ ૫

દિકરી સદ્‌ગુણ લેવા શાસ્ત્ર સારાં શીખજે રે,
દિકરી આળસ છાંડી, કરજે તું અભ્યાસ, મા૦
દિકરી દુષ્ટ જનોથી દૂરજ રહીને દેખીએ રે,
દિકરી વિષધરનો જેમ કરિયે નહિ વિશ્વાસ, મા૦ ૬

દિકરી મંત્ર તંત્ર જંત્ર જુઠા જાણજે રે,
દિકરી એ તો સર્વે ધુતારાના ઢંગ, મા૦
દિકરી ઈશ્વરનું ધારેલું નીપજે રે,
દિકરી ભ્રમણાથી તો થાય ધર્મનો ભંગ, મા૦ ૭

દિકરી દિલમાં દયા સૌની ઉપર આણીએ રે,
દિકરી પરઉપકારી કરિએ રૂડાં કામ, મા૦
દિકરી વૃદ્ધ મનુષ્યની મરજાદા નવ મેલીએ રે,
દિકરી લાજ તજીને લડીએ નહિ કોઈ ઠામ મા૦ ૮

દિકરી ગંભીરતાનો ગુણ રૂદેમાં રાખીએ રે,
દિકરી વહાલામાંહિ કરિયે નહીં વિરોધ; મા૦
દિકરી સર્વેનું બોલ્યું સાચું નવ માનીએ રે,
દિકરી અસત્ય સત્યનો સદાય કરીએ શોધ. મા૦ ૯

દિકરી સંસારનાં સુખ છે સર્વે સંપમાં રે,
દિકરી કુસંપ તેતો કષ્ટતણો કોઠાર, મા૦
દિકરી ટુંકારો તો કદી ન કરિએ કોઈને રે,
દિકરી અદબ તજીને કરીએ નહિ ઉચ્ચાર. મા૦૧૦

દિકરી વસ્ત્ર ને વાસણ સ્વચ્છ રાખીએ રે,
દિકરી સર્વે ચીજો જોઈને કરિએ સોજ; મા૦
દિકરી આનંદમાં અવસર સઘળો ગાળીએ રે,
દિકરી રીસ કરી નવ રહીએ કોઈ રોજ. મા૦૧૧

સીતાએ રામને કહેલું ધોળ.

૧૬

એવું સાંભળીને સિતાજી કહે,
સુણો સુંદર શ્યામ સુજાણ, પ્યારા મારા પ્રાણ,
સાથે રાખો સ્નેહથી.

જુદાં પડવાની વાત વ્હાલા કહો,
તેતો બોલ લાગે તીખાબાણ, રઘુકુળ ભાણ. સાથે૦

સ્વામી જ્યાં તમે ત્યાં ઘર માહરૂં,
તમથી વેગળી તે પરદેશ, હું જાણું હમેશ. સાથે૦

તમે જોગીનો વેશ જો ધારશો,
તો હું જોગણનો ધરૂં વેશ, જટા કરૂં કેશ. સાથે૦

સ્વામી તમેરે સુખી તો સુખ માહરે,
તમે દુઃખમાં તો દુઃખ મારે દેહ, એમાં શો સંદેહ.સાથે૦

જે કોઇ પરણ્યા પછી રહે પીયરમાં,
અવતાર બળ્યો ધિક એહ, મુવા જેવી તેહ. સાથે૦

સ્વામી તમવિના મંદિરને માળીઆં,
ભાસે પર્વત મોટા સમાન, વસ્તીતો વેરાન. સાથે૦

મહાવનમાં ભરી વસ્તી ભાસશે,
જ્યારે પામીશ દરશન દાન, કૃપાના નિધાન. સાથે૦

સાસુ સસરોને માત પિતા સહુ,
ભલે જીવો કરો રૂડાં રાજ, મને મહારાજ. સાથે૦

સ્વામી શું કરૂં ભાઈ ભોજાઈને,
સ્વામી શું કરૂં સઇયર સમાજ, કેનું નથી કાજ. સાથે૦
સાચું સગપણ જગમાં સ્વામી તણું,
બીજો સ્વાર્થી સઘળો સંસાર, કુટુંબ પરિવાર. સાથે૦
મારાં લાડ પાલણ તમે લાલજી,
બીજો નથી આંસુનો લોનાર, કે એકે આધાર. સાથે૦
કાયા પ્રાણ થકી જો જૂદી રહે,
તો હું તમથી જુદી પડી છેક, જીવું તજી ટેક. સાથે૦
જો કોઈ જળથી જુદી પાડી માછલી,
રાખે દુધમાં કરીને વિવેક, જીવે પળ એક. સાથે૦
તમે સુખના સાગર રહો વેગળા,
પછી શું કરૂં રાજ ને પાટ, હવેલીના ઠાઠ. સાથે૦
મને હીરનાં ચીર ગમે નહી,
મને ન ગમે ઘરેણાંના ઘાટ, મટાડો ઉચાટ. સાથે૦
હુંતો તમને દીઠે થાઉં દેખતી,
અણ દીઠે તો આંધળી ભીંત, જનમની એ રીત. સાથે૦
મેંતો સ્નેહ તોડયો સર્વ લોકથી,
બાંધી તમે સંગે પૂરણ પ્રીત, ચોરાયું છે ચીત. સાથે૦
જમવું જીવન તમથી જૂદાં પડી,
હોય વિધવિધનાં પકવાન, તે વિખનાં નિશાન. સાથે૦
કરીએ ભોજન તમ સંગે ભાવથી,
હોય કેવળ શાક કે પાન, તે મેવા સમાન. સાથે૦

પડશે તડકાને તાપ વૈશાખના,
તે તો જાણીશ ચંદ્ર પ્રકાશ, રહી તમ પાસ. સાથે૦
મુજને મેલી જો પંથ પધારશો,
આવી મળવાની ધરશો ન આશ, નિશ્ચે પામું નાશ. સાથે૦
કરતી વાત ઢળી પડી ધરણીએ,
નારી જાનકી થૈને નિરાશ, કહે લેતી શ્વાસ. સાથે૦
દયા કરી દેવ દલપતરામને,
સતી સીતાને દેખી ઉદાસ,
જતાં વનવાસ. સાથે રાખ્યાં સ્નેહથી.

૧૭

સતીને પતિ વિણુ દેવ ન સાચો,
આ દુનિયામાં બીજોજીરે.
દઢ મન ભાવના એવી રાખી;
દંપતી પ્રેમ રસ પીજો. પુત્રી પનોતીજીરે.

સ્રીનો પતિ શણુગાર, પુત્રી પનોતીજીરે.
સાચો દંપતિ પ્યાર, પુત્રી પનોતીજીરે.

લગ્નને વજ્રની બેડી માને,
અણુસમજુ કોઇ ઠાલોજીરે;
સમજુને મન ઝરો સુધાનો,
સાચો પ્રેમ રસ પ્યાલો. પુત્ર પનોતીજીરે.

લગ્ન વિધિ વેળા પતી સ્ત્રીને,
બોધ રૂડા જે આપેજીરે;
સતિયોને તે પ્રાણથી વ્હાલો,
સમરણ સ્થાનનાં સ્થાપે. પુત્રી પનોતીજીરે.

નામ સહિત તે બોધને ગોખી,
ચઢાવજે તું માથેજીરે;
લગ્નની ફરજ તણા મહામંત્રો,
લગ્ન સમે કહ્યા નાથે. પુત્રી પનોતીજીરે.

લોક કરે ગરબડ તે વેળા,
મંત્રનું મહાત્મ્ય ન ધારેજીરે;
સુણવાની દરકાર ન રાખે,
અર્થ ન કોઈ વિચારે. પુત્રી પનોતીજીરે.

પવિત્ર મંત્ર ભણે જે બ્રાહ્મણ,
તે પણ સમજે ન પૂરાજીરે;
તો વર કન્યાને સમજાવા,
ખંત કરે કોણ શૂરા. પુત્રી પનોતીજીરે.

પણ તે મંત્રનો અરથ હું જાણું,
તે તુજને સંભળાવુંજીરે;
સંસારે તે સુખકર જાણી,
સાંભળી સમજુ થાવું. પુત્રી પનોતીજીરે.

૧૮

("આસો મારો શરદ પુનમની રાતજો" એ દેશી)

સાસુનો વિનય તે બેની બહુ કરો,
જેથી જગમાં ઝાઝી વધશે લાજ જો;
સાસુની સેવાએ સુખ સૌ સંપજે,
હોશે તમારા ઘરમાં રૂડાં રાજ જો; સાસુનો. ૧

પરભાતે ઉઠી તેને પાએ પડો,
તે આશિષે પામો પુત્રનાં સુખ જો;
આજ્ઞા માગી ઘરધંધો રૂડો કરો,
કામ બતાવે કદી ન મરડો મુખ જો. સાસુનો. ૨

સાસુજી સામું તે કદી ન બોલીએ,
વાણી મીઠી વદો તજી કડવાં વેણ જો;
આજ્ઞા કે માઝા કો દી નવ લોપીએ,
સહીએ સાસુ કહે કદિ કડવાં કે'ણ જો. સાસુનો. ૩

લોક લઢવા ચઢવા તે ઝાઝા મળે,
પણ કદી ન માનો એ આડી વાત જો;
ચઢાવી ચમકાવી તે અળગાં ટળે,
લઢતાને વેઠવું તે દહાડો રાત જો. સાસુનો. ૪

૧૯

બેની સદાચાર પાળી સંસાર સુધારીએ રે;
લાજ વધારીએરે.

બેની શિયળ સુભુષણુ સજીએ,
પરનિંદા તજીએ પ્રભુ ભજીએ;
પતિવ્રત પાળી ઉભય સુકુળ અજવાળીએરે. બેની. ૧
વિનય વિવેક વડીલનો કરીએ,
વેર ઝેરને વાદ વીસરીએ;
અધિક ઉણે સંતોષી રહી મન વારીએરે. બેની. ૨
પતિની આવક-જાવક ભાળી,
ખરચ ખુટણુ કરીએ સંભાળી;
હઠ કરી કાંઇ ન લઈએ, નિજ મન મારીએરે. બેની. ૩
જુઠી વાત ન મુખ ઉચરીએ,
પરની વાતે પેટ ન ભરીએ;
ખોટી આળે પરને પીડ ન પાડીએરે. બેની. ૪
ચોરી ચાડી ચુગલી તજીએ,
અદેખાઈ તજીએ સુખ સજીએ,
શોકય બાળને નીજ બાળક સમ પાળીએરે. બેની. ૫
ઝીણાં આછાં વસ્ત્ર ન સજીએ;
અંગ અછકલાવેડા તજીએ;
કુળવંતી કજીઓ કંકાસ નિવારીએરે. બેની. ૬
સીતા દમયંતી પંચાળી,
સતીયોના ગુણુ નિત્ય સંભાળી;
તસ પગલે ચાલી જગજશ વિસ્તારીએ રે. બેની. ૭
વિદ્યા ભણી વિપરીત જે ચાલે,
માત તાત લજવે દુઃખ સાલે;
ભણ્યું ગણ્યું બોળ્યું દરીએ એ નારીએરે. બેની. ૮

સદાચાર નિરમળ શીળ પાળે,
સુકુળા સ્ત્રી ચાલે શુભ ચાલે;
સાંકળચંદ સુજશ સંસારે સારીએ રે. બેની. ૯

૨૦

સખિઓ નિજ નિજ નીતિ ધર્મ સદા
સંભાળીએરે—એ રાગ.

સજની રજની વાસર પર મંદિર નવ પેશીએરે,
લાજે જાત માતને તાત સસુરનું કુળ,
શ્વાનતણી પરે કુટી લુંટે લજ્જા પાપીયારે.

આંગળી દેખાડી કહે લોક કર્યું પ્રતિકુળ;
બેહેનો શિયળ સુભૂષણ સજીએ આ સંસારમાંરે.

સતિને પતિ વિણ પારકો, ભ્રાત તાત અનુકુળ;
સ્વપ્ને અવર ન ચિંતવે, જાણે વાગ્યું શુળ.

ગુણવંતિ ગોરી નવ ચુકે પતિવ્રત ધર્મથીરે,
જે કુટિલા પરઘર ભટકે તસ માથે ધૂળ, બેહે૦ ૧

પ્રેમ સહિત પરપુરૂષથી, હશિ નવ કરીએ વાત;
અસુર સવારે એકલાં, જઇએ નહીં એકાંત.

નટવીટ પરનર સાથે નયણો નયણ ન જોડીએ રે,
લાજ સહીત આધું ઓઢી સંચરીએ વાટ. બેહે૦ ૨

સદાચાર નવ ચુકીએ, સુખ દુઃખ પડે અપાર;
જતાં પ્રાણુ પરવશ થતાં, તજો ન શિયળ શ્રીકાર.
ચંચળ ચાલે ચાલી તાલી હાથ ન આલીએ રે,
ખોટી બુદ્ધે આળસ ખાઈ કરો ન વિકાર, બે૦ ૩

વિષય બુદ્ધિથી અવરની, ગ્રહો ન વસ્તુ હાથ;
નારૂ કારૂ નારથી, પ્રીત ન કરીએ સાથ.
રતિ પતિરૂપ સમો પર પુરૂષ નજર નહીં ભાળીએરે,
હોય કરૂપો પણુ ગણીએ પ્રભુસમ નિજ નાથ. બે૦ ૪

સિતા દમયંતી સતિ, નમયા ગુણુ ભંડાર;
પ્રાણુાંતક સંકટ સહી, રાખ્યું શિયળ શ્રીકાર.
કનક પીતળની થાય પરિક્ષા સરસ કસોટીએરે,
ફણીધર ફુલ માળ પાવક જળ શિયળે ધાર. બે૦ ૫

માત પિતાસમ જાણીએ સાસુ સસરો જેઠ;
નણંદ દેરાણી જેઠાણીનો કરો વિનય દુઃખવેઠ.
ક્લેષ ન કરીએ ધિરજ લરીએ વિપત વિષે ઘણીરે,
પરનિંદા તજીએ ભજીએ પ્રભુ સારી પેઠ. બે૦ ૬

નિજ તનુજાને મોકલો, ભણુવા શાળા માંહ્ય;
પ્રવીણુ થતાં નિજ ધર્મમાં, સંતતિ સારી થાય.
કન્યાશાળા જૈન ધર્મની, જયવંતી રહો રે;
આશિર્વાદ વદે શુભ સાંકળચંદ સદાય. બેહે૦ ૭

૨૧

સખીઓ નિજ નિજ નીતિ ધર્મ સદા સંભાળીએરે,
પરમ પવિત્ર પતિવ્રત પટકુળ કરી પરિધાન;
સાસુ સસરા માતપિતાની સેવા સાચવોરે,
ભાવ સહિત ભક્તિથી નીત ભજીએ ભગવાન;
એવા ઉત્તમ ગુણથી ઉભય સુકુળ અજવાળીએ રે. ટેક૦

સાખી.

નજરે નજર ન જોડીએ, નાથ વિના નર સાથ;
પરનરને નવ આપીએ, તાલી હાથો હાથ,
હસવું રમવું જમવું એકાન્તે નવ બેસવું રે;
પતિ વિણ પતિના પણ સદમિત્રોની સંગાથ. એ૦

સાખી.

નાથ વિના કરવી નહિ, વિનોદ રસની વાત;
વિશ્વ વિરૂદ્ધ ન વર્તવું, ભલે તાત કે ભ્રાત.
સજની ભ્રષ્ટ થવું નહિ, સુધરી સદ આચારથીરે;
નીરલજ નટખટની સોબત તજવી સુજાણ. એ૦

સાખી.

કુષ્ટી કદ્રુપ કુબડો, નિર્ધન નિરબળ કાય;
મતિહીન પતિત પતિ મળે એ સતીને સુરરાય.
જોડી પગ અંગુઠે દ્રષ્ટિ આધું ઓઢીએરે,
સુખકર સાચવીએ સૌ સાથે સંપ સદાય. એ૦

સાખી.

ઉંચે સ્વરે ન ઉચરવું, મુકીને મરજાદ,
કુલીન બ્હેન કરવો નહિ વડીલથી વિવાદ;
ચંચળ ચાલે ચટક મટક ચતુરા નવ ચાલીએરે,
શિવસુત કેશવની શીખામણુ અંતર યાદ. એ૦

૨૨

ખમા વીરાને.

ખમા વીરાને જાઉં વારણેરે લોલ,
મોંઘો મૂલો છે મારો વીરજો. ખમા. ટેક.

રાજ તો બિરાજે રાજ મંદિરેરે લોલ,
પારણે બીરાજે મારો વીરજો. ખમા.

ચંપો ખીલ્યો છે ફુલવાડીમાંરે લોલ,
ફુલમાં ખીલે છે મારો વીરજો. ખમા.

એક તો સોહાગી ગગન ચાંદલો રે લોલ,
બીજો સોહાગી મારો વીરજો. ખમા.

આંગણે ઉજાસ મારે સૂર્યનોરે લોલ,
ઘરમાં ઉજાસ મારો વીરજો. ખમા.

૨૩

ઉગ્યો સખી સૃષ્ટિનો શણગાર—એ રાગ.

ગરબો.

શુન્ય સખી સર્વ આ સંસાર ધાર,
જ્ઞાન વિણુ જીવન સર્વ વ્યર્થ છે;
અભણુ તણા જીવનમાં શો અર્થ છે.

સાખી–આ સંસાર સમુદ્રમાં, જીવનરૂપી વહાણુ;
ચલાવવાને તેહને, વિદ્યા નાવિક જાણુ.

કરવા સુખી તમે સંસાર, સેવો સરસ્વતીરે,
શાંતિ સુબુદ્ધિ નિંદા તાર, કીર્તિ મળે અતીરે;

કરોને સખી તેનું સદા સન્માન,
ધરોને સખી તેનુ ઉમંગે ધ્યાન. કરવા.

સાખી–વિદ્યાથી વિનય વધે, ચારે અર્થ સધાય;
વિદ્યાથી દુર્લભ કશું, સઘળું સુખ પમાય.

કરોને વિદ્યા સુધાનું પાન, બેનો બનો તમે ગુણુવાન;
દુર કરો સખીઓ અજ્ઞાન, બની રહી રત્નની ખાણુ.

સાખી–કાર્ય કઠીણુ વિદ્યા થકી, સહેલા સર્વ જણુાય,
વિદ્યાવંતી ભામિનિ, ભૂષણુ રૂપ ભણાય–શુન્ય.

૨૪

ગુણવંતી ગુજરાત.

ગુણવંતી ગુજરાત અમારી ગુણવંતી ગુજરાત,
નમીએ નમીએ માત અમારી—

મોંઘેરા તુજ મણી મંડપમાં, ઝુકી રહ્યાં અમ શીશ,
માત મીઠી તુજ ચરણુ પડીને, માંગીએ શુભ
આશીશ. અમારી૦ ૧

મીઠી મનોહર વાડી આ ત્હારી, નંદન વનશી અમોલ,
રસ ફુલડાં વીણતાં વીણતાં ત્યાં, કરીએ નિત્ય કલોલ
અમારી૦ ૨

સંત મહંત અનંત વિરોની, વહાલી અમારી માત,
જય જય કરવા તારી જગતમાં, અર્પણુ કરીએ
જાત. અમારી૦ ૩

ઉંડા અઘોર અરણ્ય વિષેકે, સુંદર ઉપવન માંય,
દેશ પ્રદેશ અહોનીશ અંતર, એકજ ત્હારી છાંય-
અમારી૦ ૪

રસ સરિતા રસભર અમીઝરણાં રત્ન કરે ભરપુર,
પુણ્ય ભૂમિ ફળફુલ ઝઝુમી માત અમે તમ ઉર
અમારી૦ ૫

હિંદુ મુસલમીન પારસી સર્વે માત અમે તુજ બાળ,
અંગ ઉમંગ ભરી નવ રંગે, કરીએ સેવા સહુ કાળ
અમારી૦ ૬

ઉર પ્રભાત સમ અજવાળી, તાળી દે અંધાર,
એક સ્વરે સહુ ગગન ગજવતો, કરીએ જયજયકાર
અમારી૦ ૭

૨૫

જસમા ઓડણનો ગરબો.

ગાજે પાટણ પુરમાં ગરવી ગુર્જરનો ધણીરે,
સાચો સબળો પેલો સોલંકી સિદ્ધરાજ;
જેની કીર્તિ વ્યાપી રહી છે આ જગમાં ઘણીરે. ૧

તેણે લોકો કાજે વાવ કુવા બંધાવીઆરે,
મોટા માન સરોવર દેવળ ધામ વિશાળ;
પોશી સર્વ પ્રજાને શત્રુ સર્વ નમાવીયાંરે. ૨

તેણે પાટણ પાસે એક સરોવર આદર્યુંરે,
ખોદે ખાડા ત્યાં તો માળવી ઓડ અનેક;
નાખે ઓડણો માટોડું માથે વહીતરૂંરે. ૩

પાળે વડને ઝાડે ઝુલે બાળક પારણેરે,
માટી વહેતાં જસમા ઝુલાવે નિજ બાળ;
વળતાં મુખડું પેખી જાય કુંવરને વારણેરે. ૪

સાદે વેષે ફરતાં રાજાએ પેખી પરીરે,
જાતે રૂપાળી રંગીલી પરમ ચતુર;
પાસે જઇને રાજા કહે છે સુણ તું સુંદરીરે. ૫

માટી વહેવાને આ કોમળ કાય કરી નથીરે,
પાળે બેસીને તું રીઝવ તારૂં બાળ;
બીજી ઓડણો છો કામ કરે તારી વતીરે. ૬

જસમા કહે છે રાજા કાય કસી ખાવું ગમેરે,
મુજને બેસી રહેતાં વાધે અંગે રોગ;
મારા નવરા દહાડા બેઠે નવ નીઠે કરીરે. ૭

જસમા જંગલમાં વસવાને તું સરજી નથીરે,
મારા નગર તણો તું આવી જોને ઠાઠ;
પાટણ પુરની શોભા તુજને હું શું કહું કથીરે. ૮

નગરે અંધારી શેરીને ઉંચી મેડીઓરે,
તેમાં માણુસ આડે ચાલ્યાનો નહિ માગ,
જાણે ઉનાળે ઉભરાતી દેખું કીડીઓરે. ૯

જસમા માણુસ બહુ પેખીને શું ઘેલી બની રે,
તારા હલકા મનમાં ઉઠે હલકા ઘાટ;
ન જાણે ખાખરની ખીસકોલી સાકર સ્વાદનેરે. ૧૦

રાજા મેલા મનમાં માણુસ મેલા શહેરમાંરે,
મેલી ગલીઓમાં બહુ મારે છે દુર્ગંધ;
મેલા ઝેર તણા જીવો તો જીવે ઝેરમાંરે. ૧૧

જસમા રાજાના દરબારો તેં દીઠા નથીરે,
તેમાં બાગ બગીચે ઉડે ફુલ ગુલાલ;
જળના હોજ ફુવારા ઉડે આવી જોસથીરે. ૧૨

રાજા બાગ બગીચા જંગલ આગળ ધુળછેરે,

જેવો સુરજ આગળ તારાનો ચળકાટ;
મારા જંગલની મોજો તો મોઘે મૂલછેરે. ૧૩

જસમા જંગલની વાતો તું આજ વીસારજેરે,
મીઠાં નરઘાં ને સારંગી કેરાં સૂર;
ગાયન સુણવાને તું શહેર પધારજેરે. ૧૪

રાજા નવરી શું નરઘાં સારંગી સુરથીરે,
મેના મોર બપૈયા ટેવ્યા છે મુજ કાન;
વાતો કોયલના ટૌકાની હું કહેતી નથીરે. ૧૫

ઓડણ આવો તો ઉતારૂ મેડી માળીએરે,
રહેજો મીત્ર સહોદર સર્વ સંબંધી સાથ;
તમને પ્રિય જનો માનીને નિશદિન પાળીએરે. ૧૬

મારે ઓડણને ઉતરવા જોઈએ ઝુંપડીરે,
મેડી માળે ચડતાં આવે મુજને ફેર,
પડતાં પગ ભાગે ને કાયા થાશે કુબડીરે. ૧૭

ઓડણ આવો તો પીરસાવું મેવા ચુરમાંરે;
ઝુલે હાથી ઘોડા ગુર્જર પતિને દ્વાર;
તેને પેખીને હરખાશો ઓડણ ઉરમાંરે. ૧૮

મારે ઓડણને તો વાળુ જોઈએ ઘેંસનાંરે,
રાજા શું છે મારે હય હાથીનું કામ;
દહીંને દૂધ મજેનાં મારે ભુરી ભેંસનાંરે. ૧૯

ઓડણ માગી લ્યોને આછાં સાળુ ઓઢણાંરે,
હીરા માણેક મોતી સોનાના શણગાર;
આવી કંચનવરણી કાયા પર શોભે ઘણીરે. ૨૦

છાયલ ટકશે આછા સાળુ તે ફાટી જશેરે,
નાખું ઘાસ ચનોઠી ગાંઠી કંઠે હાર;
પહેરૂં ફૂલ તણી માળા તે પરણ્યો રીઝશેરે. ૨૧
જસમા કહે સુજને તું કેવો છે તારો પતિરે,
તારા જેવી સમજુ નારી જેને ઘેર;
તેના જેવો સુખીયો આ જગમાં બીજો નથીરે. ૨૨
પેલો કેડ કસીને કામ કરે મારો પતિરે,
જેને મોળીડામાં બ્હેકે ફૂલ ગુલાલ;
એના કોદાળીના ઘાથી ધરતી ધ્રુજતીરે. ૨૩
જોને કામ કરંતા નિહાળે એ તારા ભણીરે,
એના મનમાં તારો પુરો નહિ વિશ્વાસ;
તારી ભુઝ ન જાણે જસમા એ તારો ધણીરે. ૨૪
રાજા સાચાને ભય લેશ નથી સંસારમાંરે,
મારા વરને મારો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ;
હુંતો અન્ય જનોને ભ્રાત ગણી રહું સંસારમાંરે. ૨૫
જસમા રાજા રાણાને હું તાબે કરૂંરે,
મોટા માહાર્થી પણ આપે ન સામો બોલ;
તારા આગળ હું નવ અમલ ચલાવા આદરૂંરે. ૨૬
રાજા કાયાને માયા પર બળ તારૂં વસ્યુંરે,
પ્રભુએ જીવ ધર્યો છે જુદો કાયા માંય;
ભારે ભૂપ તણું તે પર નવ ચાલે કશુંરે. ૨૭
રાજા આલોકે પરલોકે મારો એ પતિરે,
બીતે પરણ્યા માટે છોડું મારા પ્રાણ;

એના શત્રુનું મુખડું હું કદી જોતી નથીરે. ૨૮
રાજા જસમાને ત્યાં લાલચ આપે ઘણી ઘણીરે,
તો પણ ગણકારે નહિ વશ રાખી નિજ મન;
ત્યારે નિરાશ થઇને રાય ગયો નિજ મહેલમાંરે. ૨૯
ખાવું પીવું તજવું ચેન પડે નહિ રાજવીરે,
અંતે લાજ તજીને બોલાવ્યો પ્રધાન;
ત્યારે દીલ ખોલીને વાત કરી જસમા તણીરે. ૩૦
શાણા પ્રધાને શિખામણ દીધી રાયનેરે,
કહેતો પરણાવું ઇંદ્રાણી સરખી નાર;
એવી નીચ જાતિમાં શું મન મોહ્યું આપનુંરે. ૩૧
રાજા માને નહિ જેના મનમાં જસમા વસીરે,
પણ જસમાતો વિનવે નિજ પતિને એમ;
બુદ્ધિ બગડી રાય તણી માટે રહેવું નહિરે. ૩૨
નાઠા સર્વે ઓડો રાત લઇને પાછલીરે,
જાણી ખબર પ્રભાતે સિદ્ધ વિમાસે મન;
આજ્ઞા કીધી સુભટ ચાલ્યા પાછળ વેગમાંરે. ૩૩
પકડયા ઓડ અને ત્યાં ઝગડો ચાલ્યો જોસથીરે,
માર્યો વિક્રમ ત્યારે ખંજર કરમાં લીધ;
જસમા નિજ છાતીમાં મારી સાથે રાયનેરે. ૩૪
રહેશે સરોવર સુકું વંશ વધે નહિ તાહારોરે,
એમ કહીને પતિ પાછળ જસમા છોડે પ્રાણ;
એનું નામ રહ્યું અવિચળ આ જગમાં સદારે. ૩૫

૨૬

અનુપમ આજે.

ગરબો.

અનુપમ આજેરે ઓચ્છવ છે મહાવીર મંદીરેરે,
ચાલો જોવા જઇએ હેતે હળીમળી આજ
વહાલા વીરનો જનમ દિવસ આજનો રે.

સાખી–ત્રીસલા કૂખે અવતર્યા મહાવીરનો અવતાર;
ધન ધન દિવસ તે ઘડી વરત્યો જયજયકાર.
થાળ ભરી ભરી મોતીડે વધાવતીરે છપ્પનકુમારી
સજી સહુ શણગાર,
ઉભી આરસ પારસ મણી ચોકમાંરે.

સાખી–જિન મનરંજન પારણું, હીરાનો ચળકાટ;
પોઢયા છે માંહે મણી, પુનમ મુખ જણાય.
હેતે હીંચોળે છે કંચનવરણી દોરીએરે, માતા ત્રીસલા
હરખ અપાર,
એવો દિવસ ઉગ્યો છે આનંદમાં રે.

સાખી–મોતી તોરણ બારણે, દીસે ઝાક ઝમાળ;
ઈંદ્રાણી આગે નચે, રણ ઝણ ઈચ્છા થાય.
ટૌકા કરતી કોયલ મધુરા મેના કંઠનીરે;
વળી બપૈયા ગાવંતા રૂડા રાગ,
એવું આનંદ આનંદ વીર પારણેરે

૨૭

ચેતન સ્વારથિયો સંસાર–પદ.

(કાનુડો ન જાણે મેરી પ્રીત) એ રાગ.

ચેતન સ્વારથિયો સંસાર, સગપણ સર્વે ખોટાંરે.
ચેતન.

જૂઠી છે કાયા વાડી, ન્યારી ગાડી લાડી;
ફોગટ શાને મન ફૂલાય, અંતે સર્વે જાશેરે.
ચેતન. ૧

હાકે ધરણી ધ્રુજાવે, ભય તો દિલમાં નહિ લાવે;
ચાલ્યા રાવણ સરખા રાય, પાંડવ કૈરવ યોદ્ધારે.
ચેતન. ૨

સ્વારથથી જૂઠાં બોલે, સ્વારથથી જૂઠાં તોલે;
સ્વારથ માટે યુદ્ધો થાય, લડતાં રંકને રાણારે.
ચેતન. ૩

સ્વારથથી નીતિ ત્યાગે, સ્વારથથી પાયે લાગે;
સ્વારથ કપટ કળાનું મૂળ, પાપ અનેક કરાવેરે.
ચેતન. ૪

સ્વારથમાં સર્વે ડૂલ્યા, ભણતર ભણીને ભૂલ્યા;
સ્વારથ આગળ સત્ય હણાય, અંધા નરને નારીરે.
ચેતન. ૫

સ્વારથથી મસ્તક કાપે, સ્વારથથી પદવી આપે;
સ્વારથ આગળ શાનો ન્યાય, બહેરા આગળ ગાણુંરે.
ચેતન. ૬

સ્વારથથી વિરલા છૂટયા, સ્વારથમાં સર્વે ખૂંચ્યા;
જગમાં સ્વાર્થ તણો પરપંચ, ન્યાય ચુકાદા ભેળોરે.
ચેતન. ૭

ધર્મી સ્વારથને ત્યાગે, દિલમાં આતમના રાગે;
તમ રવિ કિરણે સ્વારથ નાશ, હોવે આતમ જ્ઞાનેરે.
ચેતન. ૮

પરમારથ પ્રીતિ ધારી, સેવો ગુરૂ ઉપકારી;
બુદ્ધિસાગર ધરજો ધર્મ, દુનિયા સર્વ વિસારીરે,
ચેતન. ૯

૨૮

માયામાં મનડું મોહ્યુંરે—પદ.

માયામાં મનડું મોહ્યુંરે, જાગીને જો તું
નરભવનું જીવન ખોયુંરે, જાગીને જો તું—એ ટેક.
માતાની કુખે, નવ માસ ઉંધો રહીયો;
ત્યાં દુઃખ અનંતુ લહિયોરે, જાગીને જો તું. ૧
બાલપણામાં, સમજ્યો ન દેવ ગુરૂ સેવા;
રમવું ને મીઠા મેવારે, જાગીને જો તું. ૨

જુવાનીમાં, જુવતીના સંગ બહુ ખેલ્યો;
તેં ધર્મને પડતો મેલ્યો રે. જાગીને જો તું. ૩

પૈસાને માટે, પાપો કર્યાં તેં તો ભારી;
તેં આતમને વિસારી રે. જાગીને જો તું. ૪

રાગદ્વેષે વાહ્યો, અજ્ઞાને ભરમાયો;
નાહક જ્યાં ત્યાં ધાયો રે. જાગીને જો તું. ૫

સુખે દુઃખે પ્રાણીને એક દિન મરવું;
પણ કામ વધાર્યું વરવુંરે. જાગીને જો તું. ૬

કરીશ જેવું, પામીશ ભાઇ તેવું;
કાંઇ ન કોઇને દેવું રે. જાગીને જો તું. ૭

સ્વપ્નાની બાજી, રહ્યો શું તેમાં રાજી;
કોઇને કાંઇ ન છાજી રે. જાગીને જો તું. ૮

બુદ્ધિસાગર ભણ્યો ચેતજો વિચારી;
ઝટ સમજો નરને નારીરે. જાગીને જો તું. ૯

૨૯

પદ ૨ જું.

(રાગ ઉપરનો.)

અંધારે અથડાણો રે, માયામાં ભૂલી;
લાલચથી લથડાણો રે, માયામાં ભૂલી.

આવી માનવ ભવમાં કરવાનું તેં વિસાર્યું;
પણ જવું પડે અણુધાર્યુંરે. માયામાં. ૧
કોઈ તારૂં ભવમાં વિચારો વાત વહેલી;
પણ વખત વહે છે છેલ્લીરે. માયામાં. ૨
જાણે ત્હારે, મરવું નથીજ કોઇ કાળે;
પણ ઝપટે મૃત્યુ અકાળેરે. માયામાં. ૩
જાણે છે જગમાં, મારા જેવો નથી સમજેલો;
પણ કાળ ઝપટશે પહેલોરે. માયામાં. ૪
જન્મ્યા તેને જાવું જરૂર ચિત્ત ધારો;
પણ દેશ તુમારો ન્યારોરે. માયામાં. ૫
સાચો આતમરાયા, ગુરૂ કૃપાથી પામી;
થાજો તસ વિશ્રામીરે. માયામાં. ૬
ફોગટ વખત શું ગાળો, ભરવો પડે ઉચાળો;
નજરે જગમાં ભાળો રે. માયામાં. ૭
આતમ પ્રીતિ સાચી, રહેજો સદા ત્યાં માચી;
બુદ્ધિસાગર રાચીરે. માયામાં. ૮

૩૦

ચેતે તો ચેતાવું તનેરે પામર પ્રાણી—એ રાગ.

ફૂલ્યો શું ફરેછે ફૂલીરે, મૂરખ પ્રાણી;
કાયા માયા જૂઠી કેવી, ઝાંઝવાના નીર જેવી;
તેને તુચ્છ કરી દેવીરે, મૂરખ૦—ફૂલ્યો૦ ૧

આઉખું જાવે છે ખૂટી, કરે શું તું માથા ફૂટી;
ખૂટી તેની નહીં બૂટીરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૨

પાણીમાંહિ પરપોટો, ખેલ સહુ એમ ખોટો;
માન નહીં મન મોટોરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૩

કુટુંબ કબીલો સારો, માન નહીં મન મારો;
એક દિન થશે ન્યારોરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૪

આંખે જે જે દેખે સારૂં, તે તો ભાઇ નહીં તારૂં;
માને કેમ મારૂં મારૂંરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૫

ચેતી લેને જાય ચાલી, કરી માથાફૂટ ખાલી;
માયામાં શું રહ્યો મ્હાલીરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૬

કાયા માયાથીરે ન્યારો, અરૂપી અલખ ધારો;
બુદ્ધિસાગર મન પ્યારોરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૭

૩૧

રેંટિયો.

ધીરો ધીરો ચાલેરે, મીઠો મીઠો ગાજેરે
બાપુ મારો રેંટિયો હોજી.

એ રેંટિયામાં દેશોદયના નીકળે તાર,
એ તારે તારે ભાળું ભારતનો ઉદ્ધાર;
ધીરો ધીરો ચાલેરે.

સાખી–ત્રાક રૂડી પંખા રૂડા, ઉજ્જવળ તેનો નાદ;
ઉજ્જવળ પુણી ઓપતી, ઉજ્જવળ મારા હાથ,
દેશે મારા દેશને, ઉજ્જવળ ઉજ્જવળ સાથ.

દુઃખો સહુ હરતોરે, અભયપણે ફરતોરે,
રૂડો મારો રેંટિયો હોજી.

૩૨

(વીરકુંવરની વાતડી કેને કહીએ—રાગ.)

રતન સમાણો રેંટિઓ બાપુ, જાણો !
હાંરે ! નવ શંશય મનમાં આણો !
હાંરે ! સાચુ ભારત ધન એ પ્રમાણો !
હાંરે ! નોંધારાનો આધાર ! રતન૦

હાંરે ! મ્હારા નયન તણો એતો તારો !
હાંરે ! દારિદ્ર સાગરનો–મૂ તારો !
હાંરે ! સાધી આપશે ઉદય કિનારો !
હાંરે ! કરે દેશોધ્ધાર ! રતન૦

હાંરે ! ટાળી નાંખે ગરીબી સમૂળી !
હાંરે ! બાળી નાંખે દારિધ્ર મઢૂલી !
હાંરે ! જેની જોડ ન જગમાં અમૂલી !
હાંરે ! એના અણુમુલા તાર ! રતન૦

હાંરે ! મહામંત્ર એ ગરવો ગાંધીનો !
હાંરે ! તુટ્યાં અંદર ભારતનાં સાંધી દો !

હાંરે ! સ્વરાજ્યના બંધ બાંધી ઘો !
હાંરે ! સંસારનો સાર ! રતન૦

હાંરે ! ક્યારે ઘરઘર સુર સંભળાશે !
હાંરે ! જ્યાં ત્યાં રેંટિયા નજરે ભળાશે !
હાંરે ! કાંતો કાંતો અવાજો થાશે !
હાંરે જાગે અંતર પ્યાર ! રતન૦

હાંરે ! પ્રભુ કાંતુ વણું એવી કરજે !
હાંરે ! બળ કાંડે કલેજે ભરજે !
હાંરે મણિ દેશની વારે ઉતરજે !
હાંરે પ્રકટાવી સવાર ! રતન૦

૩૩

અમારો દેશ સારો છે.

(ગઝલ.)

જગતના સર્વ દેશોમાં અમારો દેશ સારો છે;
ભલે ભૂલો કરે તોયે, અમારો દેશ સારો છે. ૧

સરસ પ્હાડો અમારે ત્યાં, સરસ નદીઓ અમારી છે;
સરસ ફૂલો સદા ઉગે, અમારો૦ ૨

પશુ પંખી જુદા જુદા, અમારા દેશમાં બહુયે;
બધી ચીજો અહીં પાકે, અમારો૦ ૩

અમારા દેશમાં સતીઓ, અમારા દેશમાં સાધુ;
અમારા દેશમાં સૌ છે, અમારે૦ ૪

પ્રભુનો પાડ માનીશું, અમોને જન્મ અહીં દીધો;
સદા ગર્વે અમે કહીશું, અમારે૦ ૫

૩૪

સત્યની વીણા.

(મારી કયારીઓ મ્હેક મ્હેક મ્હેકે-એ રાગ.)

મારા અંતરમાં દેશ વીણા વાગી, હું જાગી.
અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.
સર્વ વૃત્તિઓ તેમાં અનુરાગી, હું જાગી.
અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

એહ દેશ તણું ઉરે ગાન સુણી ન્યારૂં,
શાંત છતાં મસ્ત બન્યું ચપળ ચિત્ત મ્હારૂં
સંકલ્પ શીઘ્ર માત્ર ત્યાગી, હું જાગી.
અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

સુણતાં એ દેશ નાદ સહજ સ્થિર થાતાં,
મન બુદ્ધિ આદિ પણ તેમાં વિલાતાં
સ્વરની લલિત લેહ લાગી, હું જાગી.
અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

દિવ્ય પ્રેરણુના રાગ દૈવી રસ રેલાવતાં,
અલૌકીક જ્ઞાન તણા અંકુરો સ્ફુરાવતાં,
વૃત્તિને કરતી હું વીરાગી, હું જાગી.
અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

સત્યનું રહસ્ય ને માધુર્ય કાંઈ જણાયું,
સુણી દેશ ગાન જીવન ભાન આ વિલાયું,
જીવન બન્યું આ સુભાગી, હું જાગી;
અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

૩૫

(પુનમ ચાંદનીનો રાગ.)

ભારત ભાગ્યોદયમાં, રૂડા રૂપાળો રેંટીઓરે;
મનહર, સુખકર, દુઃખહર, દયાનીધી એ દેવ
પ્રીતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુની રે.

સાખી.

જુનો પુરાણો રેંટીઓ, ફરતો હતો ગ્રહમાંય;
તજ્યો તેહને જ્યારથી, દુઃખી થયાં સૌ કોય;

તેના પાપે પરદેશીની ગુલામીમાં પડયારે,
કરશે મુકત તમોને જીવન પ્રાણાધાર
પ્રિતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુનીરે ભારત૦

સાખી.

કપાસ ભારત દેશનો, પરદેશી લઇ જાય;
આપે વીસ કરોડ ને, બાસઠ ઘસડી જાય.

આવે ખોટ ખરી અહીં, બેતાળીશ કરોડનીરે,
એથી દેશ આપણો, બહુ દુર્બળ દેખાય;
પ્રિતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુનીરે. ભારત

સાખી.

અન્નપુર્ણા આ દેશનો, રૂડા રેંટીઓ સ્હોય;
ફેરવજો ધરી ટેકને, અધિક આનંદ હોય.

કાંતી હાથ વણેલાં વસ્ત્રો અંગે ધારજોરે,
અવિનાશી કે' થાશે, દેશ તણો ઉદ્ધાર,
પ્રિતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુનીરે. ભારત૦

૩૬

પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.

ગઝલ.

અમારૂં સ્વર્ગનું બારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં;
અમોને મોક્ષ દેનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.

સુબુદ્ધિ સાથ વસનારૂં, કુબુદ્ધિ દૂર કરનારૂં;
પિયૂનો પ્રેમ પાનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.

ભલે ભૂખે મરી જઇએ, કદી કંગાલ જો થઇએ;
દુ:ખો દેખી ન ડરનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.

અમોને કેદમાં રાખો, કદાપી બેડીઓ નાખો;
છતાં ના ટેક તજનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.

ભલેને ભય ઘણો આપો, કદી તલવારથી કાપો;
નહિં તલભાર ડગનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
ઘણું દુ:ખ સાસરે સહીશું, કદીના કોઈને કહિશું;
અમારા શ્રેયને સારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
પતિ જો હોય પતવાળો, કુટિલ યા અંધહો કાણો;
તથાપિ ચિત્ત મ્હાનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
ભલે રોગી અભોગી હો, અગર ધનહીણ યોગીહો;
ધણી ભગવંત સમ ધારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
અભણ કે હોય અજ્ઞાની, શકે ના પ્રેમને જાણી;
છતાં શિરછત્ર છે મ્હારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
અમારો દેવ છે સ્વામી, અમારી ભક્તિ ત્યાં જામી;
હ્રદય ભરથાર રટનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
રવિ પશ્ચિમ ઉદય થાયે, સિંહણ સુત તૃણ જો ખાયે;
તથાપિ હામ ન હારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.
દ્રુપદ તન્યા અને તારા, સુકન્યા ને સતી સીતા;
પતિવ્રત તેહ સમ પાળું, પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં.

૩૭

નિંદાખોર માટે.

ગઝલ.

કરે નિંદા અમારી કો, અમોને નહિ પરવા;
કરે મ્હેનત બિચારા તે, અમારાં પાપને હરવા.

લઈ પૈસા અને ધોબી, અમારાં વસ્ત્રને ધોતા;
વિના પૈસે જનો એવા, અમારાં પાપને ધોતા.

ધણીની ધાક ના હોયે, અગર વિધવા કદી હોશે;
મળી કમજાત કુલટાઓ, અવરની કુથલી કરશે.

હુશે ઉસ્તાદ જે એમાં, કચેરિ ચોકમાં ભરશે;
મળી બે ચાર રંડાઓ, અરે નિંદા પછી કરશે.

ભટકતી કેસ લાવે છે, વિવેચન વંતરી કરશે;
ચઢી અન્યાયની ગાદી, ચળેલી ન્યાય ચૂકવશે.

ફૂલાણી આમ ચાલેછે, ફૂલાણી રોફ મારેછે;
ફૂલાણી રાંકડી કેવી, ધણીની ધાક ધારેછે.

ફૂલાણી ફાંકડી કેવી, જુઓ ઘરમાં ચલણ એનું;
પિવાડે પાંદડે પાણી, નસીબ ન્હડતું અહા તેનું.

ફૂલાણીને ઘણું દુઃખછે, ફૂલાણીને અતિ સુખછે;
ફૂલાણી ખાય છે થોડું, ફૂલાણીને ઘણી ભુખ છે.

કરીને કૂથલી એવી, અવરનાં ઘર ભગાવે છે;
નથી કંકાસ જે ઘરમાં, તહાં ટંટો જગાવે છે.

૩૮

કર્કશા નારીના કંથને.

ગઝલ.

પુરાણાં પાપ જો જાગે, મળે છે કર્કશા નારી;
અકારી જીંદગી લાગે, ખરેખર ખારથી ખારી.

કુશબ્દો સાસુને ભાખે, નણંદથી સ્નેહ ના રાખે;
નીતિને નીરમાં નાખે, પતિને પણ પજવનારી.

શ્વસુરને શાપ આપે છે, દિયરને દાબમાં રાખે;
ગણે ના જેઠ જેઠાણી, જરા ના લાજ ધરનારી.

ગધેડી ગર્વથી ગાજે, બિચારાં બાળને મારે;
પડોસી સાથ લડવાને બને વિકરાળ વઢકારી.

નિશાએ નાથને કનડે, કરે ફરિયાદ સર્વેની;
કરે શું કંથ કમભાગી, ફરે તલવાર એ ધારી.

કરી આખો દિવસ ધંધો, ધણી આરામ ઇચ્છે ત્યાં;
કલેજું કોરતી કુબજા, વચનના બાણુરે મારી.

શિખામણ સ્વામી જો દેશે, કહેશેજ કુવો પૂરૂં;
અગર આપો અફીણ ખાઉં, કહી ભય આપતી ભારી.

સુવા દે સ્હેજ ના સુખે, જગાડે જામિની આખી;
પ્રભાતે કંથ પરવારી, જશે કે નીંદ લેનારી.

સુખી છે કે, દુઃખી સ્વામી, નથી દરકાર દારાને;
અરે એ વંતરી વળગી પતિનું રકત પિનારી.

ભલો ભરથાય શિર ફૂટે, ડરે છે ભૂત ભૂંડાથી;
પડી તે ટેવ ના જાયે, કરીને લગ્ન ઝખ મારી.

પ્રભુ જો પત્નિ આપોતો, સગુણી સોંપજો શ્યામા;
નહિ તો નાથ ઇચ્છુંછું, કુંવારી જીંદગી સારી.

૩૯

વ્હાણેલાં.

જાગો જાગોરે મારી ગુરજરી બેનો કે,
વ્હાણેલાં ભલાં વાયાં રે.
પૂર્વ દિશાએ રે ઉગ્યો સૂર્ય મજેનો કે વ્હા.
ઉઠી કરજો રે પ્રભુનાં દરશન કે, વ્હા.
પાયે પડજો રે ગુરૂને શુદ્ધ મન્ન કે, વ્હા.
તજી આળસ રે ઉઠજો વ્હેલાં નિત્ય કે, વ્હા.
માતા પિતાને રે નમજો રૂડી રીત કે, વ્હા.
નિત્ય ભણજો રે પાઠ નીતિના સારા કે, વ્હા.
નવી કરજો કદી સંગ નઠારા કે, વ્હા.

